

การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

AN APPLICATION OF SANGHVATTHU PRINCIPLES (4) IN PUBLIC WELFARE WORK OF SANGHA IN SURAT THANI PROVINCE

พระครูปริยัติคุณาวุธ*, พระครูสิริธรรมภักดิ์, ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

Phrakhrupaiyatkunawut, Phrakhrusiridhammapirat, Punnapong Wongnarsi

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

*Corresponding author E-mail: dc.sri@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักสาธารณสงเคราะห์ 2) ศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ 3) ประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านการบริหารรวมจำนวน 20 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอด้วยการอธิบายแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสาธารณสงเคราะห์ มี 6 ประการ ได้แก่ (1) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม (2) การศาสนศึกษา (3) การศึกษาสงเคราะห์ (4) การเผยแผ่พระศาสนา (5) การสาธารณูปการ และ (6) การสาธารณสงเคราะห์ 2) หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การให้การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัว (2) ปิยวาจา การใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเป็นเครื่องผูกใจคน (3) อตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น (4) สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย ความเป็นกัลยาณมิตรให้บุคคลมีความมั่นใจว่าน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ 3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ (3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ (4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป และ (5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัด เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้าง ฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ เป็นต้น วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์, สังคหวัตถุ 4, งานสาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study about the rule of the public welfare work, 2) to study about Sangahavatthu 4 involved in the public welfare work, and 3) to apply the principle of Sangahavatthu 4 to the public welfare work for Buddhist clergy in Suratthani. The qualitative research was conducted for this study. The 20 key informants consisted of Buddhist ecclesiastical official monk and Head of government / Scholar for management. The in-depth

* Received March 29, 2023; Revised May 7, 2023; Accepted May 19, 2023

interview was conducted as the research tool. The data were analyzed by context based and the descriptive method was used for the presentation. The research findings were emerged as the followings: 1) The rule of public welfare consisted of 6 entries which were considered in (1) Monitoring and supporting goodness maintenance, (2) Religious studies, (3) Educational welfare, (4) Buddhism propagation, (5) Public assistance, and (6) Public welfare, 2) The principles of Sangahavatthu 4 were (1) Dana (liberality) : giving; generosity; charity, (2) Piyavaca (kind speech) : using kindly speech to convince any people, (3) Atthacariya (beneficial actions) : doing well and rendering services, and (4) Samanattata (impartiality) : behaving oneself even and equal treatment properly in all circumstances and producing admirableness and truthfulness as a true friend. 3) There were 5 aspects for applying the principle of Sangahavatthu 4 to the public welfare work for Buddhist clergy in Suratthani. The 5 aspects of service are the followings: (1) Conducting services, (2) Conducting any services for public welfare work, (3) Doing favors and participation in public work, (4) Performing actions that are useful and helpful to other people, and (5) Facilitating the building and location for instance: charity hall, crematorium, morgue, etc. Wat (Buddhist temple) becomes the center of national arts and cultures.

Keywords: Apply, Sangahavatthu 4, Public welfare work, Buddhist clergy in Suratthani.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักอันทรงคุณค่าที่สำคัญที่สุดที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย พระพุทธศาสนามีอิทธิพลเป็นอันมากต่อความเชื่อ และความประพฤติ หรือการดำรงชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ เป็นที่มาของการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามจึงมีผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ได้อาศัยคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่าง มาเป็นเครื่องหล่อหลอม ชัดเกลานิสัยใจคอของคนไทยให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตน กล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย อันเป็นสิ่งดีงามตลอดจนถึงใช้หลักธรรมคำสอนมาเป็นแนวทางในการประพฤติและปฏิบัติทำให้วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอิงอาศัยพระพุทธศาสนาตลอด จึงทำให้สังคมไทยอยู่อย่างร่มเย็นสงบสุขมีความเมตตาความกรุณามีน้ำใจ เอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล และความปรารถนาดีต่อกันตลอดมา พระพุทธศาสนาอาจจะถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและดำรงอยู่เคียงคู่กับชาติไทยตลอดมา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทย ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า 1) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย 2) พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ 3) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ 4) พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย 5) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย 6) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม 7) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ 8) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ 9) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม 10) พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

วัดเป็นศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธาความเคารพนับถือแต่ที่สำคัญคือประชาชนมีความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นผู้ฉลาด มีสติปัญญาสามารถรอบรู้วิชาการต่าง ๆ สามารถช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้านในคราวประสบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ จนเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลทุกชั้นในสังคม ปัจจัยที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา ในด้านการให้การศึกษ พระสงฆ์จะทำการอบรม สั่งสอน แนะนำผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี

ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางโลกและทางธรรม เป็นการสืบต่อประเพณีในสังคมไทย (พระราชวรมนู (ประยูร ปยุตโต), 2523) ภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทยคือพระสงฆ์ทำหน้าที่สงเคราะห์เป็นหลัก งานสงเคราะห์นี้ พระสงฆ์จะทำการสงเคราะห์โดยตรงทางด้านจิตใจ เช่น การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางด้านจิตใจ การสงเคราะห์ บำรุงขวัญด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการประโลมจิตใจแก่ประชาชน ส่วนการสงเคราะห์ทางด้าน วัตถุนั้นก็มิได้อ้อม เช่น การขอความร่วมมือในการทำงานสาธารณประโยชน์หรือเชิญชวนให้น้ำสิ่งของมาบริจาค แก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเจ้าคณะจังหวัดและคณะทำงานเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ ทั้งหลาย ขณะเดียวกันมีคณะทำงานไม่เพียงพอ พระสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ขาดความรู้ความเข้าใจในการ ปกครอง ในบางอำเภอไม่กระจายอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ พร้อมขาดความรู้ทางพระธรรมวินัยและ กฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ขาดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบและกลไกในการสร้างและ พัฒนาศาสนทายาท ด้านสาธารณสงเคราะห์ ยังขาดระบบและกลไกเพื่อกำกับดูแลและบริหารภารกิจให้เป็น รูปธรรม พร้อมทั้งขาดการสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ข่าวสารกิจการงานพระพุทธศาสนาและศา สนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้ จึงจำเป็นที่พระสังฆาธิการ จะต้องมีการบริหารให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปได้ด้วยดี ต้องมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความยุติธรรม มี ประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรม ทนต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการพระสังฆาธิ การ มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไข สำคัญในการบ่งชี้ในความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระ สังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับ ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2542) การสาธารณสงเคราะห์นับว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคม ได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการ รักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและ การสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตนให้ดำเนินไปด้วยดี (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2541) คณะสงฆ์จังหวัดสุ ราษฎร์ธานีได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และภาระสำคัญที่ต้องเข้าไปมีบทบาท โดยให้ การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชนทั้งด้านจิตใจและวัตถุตลอดจนด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ยากของ คนในสังคมด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงตั้งความหวังไว้กับสถาบันสงฆ์ที่จะเข้ามาฟื้นฟูช่วยเหลือเยียวยาและเป็นขวัญ กำลังใจให้แก่สังคมไทย

ดังนั้นงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขา ต้องการและมีความจำเป็นแล้วยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยที่ไม่ขัดต่อพระธรรม วินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจ ให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ บริหารงานสาธารณสงเคราะห์โดย ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็น หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ การปฏิบัติงานสาธารณะจะสำเร็จได้ต้องมีการ ประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา งานสาธารณสงเคราะห์ วัดจึงเป็น สถานที่อบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัยก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะเป็นการทำประโยชน์ ให้แก่ชาวบ้านที่ลำบากในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวให้พ้นจากทุกข์ต่อไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อได้ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือว่าเป็นงานสำคัญอันเป็นหัวใจหลักต่อความมั่นคงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีความถูกต้องเหมาะสมดำรงอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องได้ในสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคตใน 5 แนวทาง คือ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย 5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์อันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของคณะสงฆ์ไทย เพื่องานสาธารณสงเคราะห์แก่สังคมไทยให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสาธารณสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาดังนี้
 - 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จาก พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากตำรา เอกสารแนวคิดทฤษฎีบทความวิจัย บทความวิชาการ และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัดจำนวน 2 รูป ระดับเจ้าคณะอำเภอจำนวน 6 รูป เจ้าคณะตำบลจำนวน 6 รูป หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านการบริหารจำนวน 6 ราย ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมด จำนวน 20 ราย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกวัดที่โดดเด่นทางด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชนและสังคม ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ของวัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โดยการสัมภาษณ์ และได้กำหนดรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จัดบันทึกข้อมูลที่ได้และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ของแต่ละกลุ่มดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อศึกษาเป็นแนวทางของความรู้เบื้องต้น ก่อนผู้วิจัยลงสนามวิจัย ตลอดถึงการสร้างสัมพันธไมตรีกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ โดยการนัดวันเวลาและสถานที่ที่แน่นอนสำหรับการสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการสังเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลจากสนามวิจัย ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด ระดับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หัวหน้าส่วนราชการ/นักวิชาการด้านการบริหาร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย คือ การนำข้อมูลแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ 2) การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีกี่ตัวแปรก็วิเคราะห์ตามนั้น 3) การกระทำ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตรงกัน 4) การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามกระบวนการขั้นตอนที่กำหนดไว้มาเปรียบเทียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องตรงกัน 5) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมดว่าเป็นอย่างไรและนำมาเปรียบเทียบว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร และผู้วิจัยนำมาสรุปประเด็นให้สอดคล้องตรงกันด้วยการอ่านจับใจความสำคัญตามประเด็นปัญหาและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1) หลักสาธตสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธรรมาปฏิบัติ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ประการ คือ 1) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย และ 5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัด เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ด้านการวางแผนงานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาเฉพาะได้

2) หลักสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำไปใช้ดังนี้ 1) ทาน “เป็นการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่น” (พระครูสุนทรธรรมพินิจ, 2566) “นอกเหนือจากให้ทานเป็นวัตถุสิ่งของแล้วโดยเฉพาะการให้อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น หรือวิทาทาน ได้แก่ วิทาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจเราให้ผ่องใสมีความสุข” (พระครูปริยัติธำรงคุณ, 2566) 2) ปิยวาจา “เป็นการใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเพื่อเป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการพูดหรือภาษาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่” (พระมหาติลกรัศมี ฐิตจาโร, 2566) เป็นประโยชน์ต่อผู้พูดและผู้ฟัง เช่น คำหิตเตียน หรือสั่งสอน ด้วยความหวังสงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานเป็นการ “ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ช่วยในเกิดการพัฒนาชีวิต และความเจริญ” (พระครูพิทักษ์เจตยานุกูล, 2566) 3) อตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลายโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อ “เป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น” (พระครูสุนทรธรรมพินิจ, 2566) จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ “มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ” (พระครูจิรธรรมรัต, 2566) 4) สมานัตตตา “หลักความเป็นผู้สม่ำเสมอ หรือความเสมอต้นเสมอปลายหมายถึงต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ” หรือ “มีความเสมอต้นเสมอปลาย เรียกได้ว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรจนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้” (พระครูพิทักษ์เจตยานุกูล, 2566) กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้นจาก

ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรว่า มิใช่เพียงความเป็นเพื่อน หรือมิตรธรรมดา แต่เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีในการดำเนินงาน 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสงเคราะห์ดังนี้ “การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถาน เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย” “ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้ ช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ช่วยส่งผลให้การพัฒนাজิตใจของนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรมในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนให้ความสนใจในการมาเรียน นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น” (พระครูพิทักษ์เจติยานุกูล, 2566) “การสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในด้านการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสังฆาธิการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจาก พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด มีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด” (พระครูสุนทรธรรมพินิจ, 2566) “สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนของพื้นที่จากการจัด แบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะ ไม่มีค่าใช้จ่าย บุญที่ทำความเป็นสวณใหญ่มักจะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ให้ทานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด” (พระครูสิริธรรมวัฒนากร, 2566)

2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ “พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวะการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง” (พระราชโพนสาลมุนี, 2566) “เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาล และโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล” (พระครูสุนทรธรรมพินิจ, 2566) “และเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา” (พระครูปริยัตยาภิรม, 2566)

3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ “พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเกื้อกูล สาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน คือ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลุกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ” (พระสมุห์ชวลิต อุตตโม, 2566) “อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล” (พระมหาสุนทร อติเมธ, 2566) “ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาท มีสติและปัญญาในการครองเรือน” (พระครูจิรธรรมรัต, 2566) การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน “การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถึงเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ” (วิสุทธิ จินโต, 2566)

4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป “พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เมื่อพบ

เห็นหมู่บ้านไม่เจริญประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ของชุมชน” (พระครูปริยัตยาภิรม, 2566) “เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องปัญหาได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” (พระครูสิริธรรมวัฒนากร, 2566) “การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคม” (พระราชไพศาลมณี, 2566) ตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามิ่งบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึ่งทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิต สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมากโดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธา เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ “อำนวยการความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็นป้อมตำรวจ หน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัด เป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น 1) อำนวยการความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล 2) อำนวยการความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดตามวาระและโอกาส 3) อำนวยการความสะดวกในการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด 4) สร้างสถานที่เพื่ออำนวยการความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ” (พระครูปริยัตยาภิรม, 2566) “บทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวินัยธรรมและศีลปะของชาติ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านสถาปัตยกรรม 2) ด้านประติมากรรม 3) ด้านจิตรกรรม” “กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน” (พระครูปริยัติธำรงคุณ, 2566)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) หลักการสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธรรมาภิบาล และการกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ประการ คือ 1) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ กระบวนการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย และ 5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ด้านการวางแผนงานสาธารณะสงเคราะห์สามารถดำเนินไปได้อย่างดีและแบ่งบุคลากรให้ถูกกับงานที่ตนถนัด เป็นการจัดระบบงานเพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ เพื่อให้งานได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยพัฒนาด้านจิตใจให้ชาวบ้านรับศีลและรักษาศีล สมาธิ และปัญญาในเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีการวางแผนที่ดี และการควบคุมดูแลและสั่งการ ในการทำหน้าที่บริหารงานของผู้หน้าที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการและนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยนต์ น้อยสงวน ผลจากการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องมีหลักพุทธธรรมอันเหมาะสมในเพื่อให้งานได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักสังคหวัตถุธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับ

ความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน (สุริยนต์ น้อยสงวน, 2560)

2) หลักสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำไปใช้ดังนี้ 1) ทานเป็นการสงเคราะห์ด้วยการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเป็นการให้แก่คนอื่น การให้อภัยทาน คือการให้ความปลอดภัย ให้ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น หรือวิยาทานทางโลกการสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการ เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การให้ทานจึงเป็นการพัฒนาจิตใจเราให้ผ่องใสมีความสุข 2) ปิยวาจาเป็นการใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเพื่อเป็นเครื่องผูกใจคน เป็นการพูดหรือภาษาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ตัวผู้พูดและผู้ฟัง หรือสั่งสอน ด้วยความหวังสงเคราะห์เกื้อกูลให้เกิดความยุติธรรม โดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน เป็นการ ผูกใจคนในสังคมให้สมัครสมานสามัคคี ช่วยในเกิดการพัฒนาชีวิต และความเจริญ 3) อัตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนทั้งหลาย โดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาตนเองและผู้อื่น จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ 4) สมานัตตตาทหลักความความเสมอต้นเสมอปลายหมายถึง ต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ หรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย เรียกได้ว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรจนทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้นั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัวและหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นฐานะหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนาโดยการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสันติฐานวโร (ประสพสุข) ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องมีหลักพุทธธรรมอันเหมาะสมในเพื่อให้งานได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ (พระมหาสันติ ฐานวโร, 2556)

3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีในการดำเนินงาน 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสงฆ์ได้ทำการสงเคราะห์แก่ประชาชน และจัดกิจกรรมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ดังนี้ การสงเคราะห์ตามปกติ ได้แก่ ให้สถานที่วัด หรือของวัดจัดตั้งกุศลสถานสถานเช่น โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุด การสงเคราะห์ตามเหตุการณ์ เช่น ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคาร หรือสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว นักเรียนได้รับความรู้ และมีความประพฤติที่ดีขึ้น การสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในการดำเนินการกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น คือ พระสงฆ์มีการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากพระสงฆ์มีการหรือเจ้าอาวาสของทุกวัด ก็จะเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นมานาน จึงมีความรู้และเห็นสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด สถานที่ของวัดสามารถรองรับการดำเนินงาน ได้เป็นอย่างดี วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนของพื้นที่

จากการจัด แบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ของวัดหรือใช้เป็นสถานที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมไม่มีค่าใช้จ่าย บุญที่ทำกันเป็นส่วนใหญ่จะเป็นการบริจาคเงินหรือปัจจัยในโอกาสต่าง ๆ ให้ทานเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง ข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด คติเรื่องการทำบุญให้ทานของคนไทยนี้ เป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนเพื่อการกุศล ที่พระสงฆ์และวัดใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ แก่ส่วนรวมมาตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประภัสร์สิทธิคุณ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ด้านการ สาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด การช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ เจ้าอาวาสแบ่งที่วัดให้จัดตั้งสถานศึกษา สถานือนามัย ห้องสมุดพิพิธภัณฑ หรือที่ตั้งของหน่วยราชการ ประปา ประจำหมู่บ้าน ตลอดจนถึงกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เกิดอุทกภัยพระสงฆ์จัดการรวบรวมเครื่องอุปโภคบริโภคจากผู้มีจิตศรัทธานำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร), 2555)

2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ทุกระดับชั้นต้องมีส่วนร่วมกันช่วยเหลืออนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนตามสถานะภาวะการณ์อย่างเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาลและโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล และเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยนต์ น้อยสงวน ผลการวิจัยพบว่า มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพวัดและศาสนาสถานให้มีความสะอาด ร่มรื่น ถาวร และมั่นคง (สุริยนต์ น้อยสงวน, 2560)

3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ พระสงฆ์เป็นผู้พัฒนาวัด รวมทั้งก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดให้สวยงาม สะอาด เรียบร้อย ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเกื้อกูล สาธารณสมบัติอย่างหนึ่ง ลักษณะของการสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์หรือวัดดำเนินการในปัจจุบัน เช่น การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การช่วยปกป้องรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติ อำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล ช่วยเหลือทุกคนทั้งคนรวยและคนจนตามเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น คนจนไม่มีข้าวกินก็ช่วยเหลือแบ่งอาหารให้พร้อมแนะนำสิ่งที่ดีงามในการทำมาหากิน ส่วนคนที่มั่งมีก็ช่วยแนะนำในเรื่องการใช้ชีวิต อยู่อย่างไม่ประมาด มีสติและปัญญาในการครองเรือน การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การทำถนนเข้าหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข) ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินงานในด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในชุมชนและสังคมควรให้มีความเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ และยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนอีกทางหนึ่ง (พระมหาสันติ ฐานวโร, 2556)

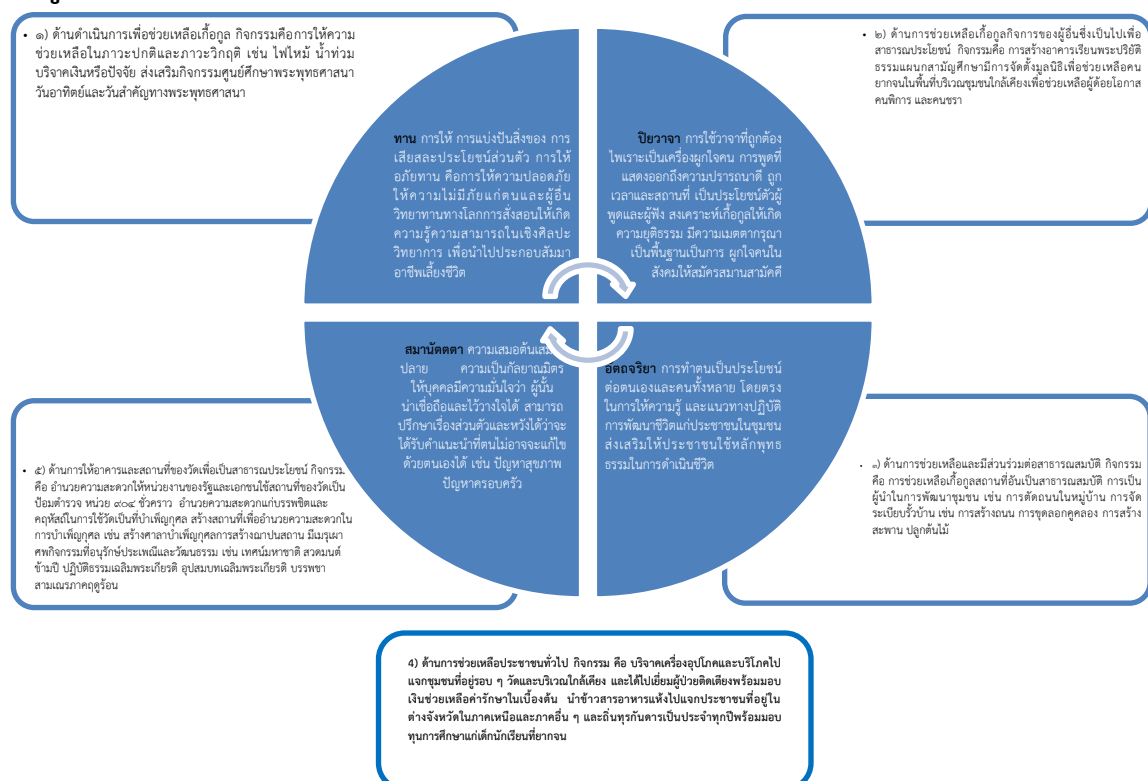
4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอด เมื่อพบเห็นประชาชนทุกข์ยากมีความลำบาก พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับภิกษุ ผู้ใหญ่บ้าน การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่เดือดร้อน ทำให้คณะสงฆ์ต้องมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและมีกิจกรรมการสงเคราะห์ให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ประชาชนศรัทธามี

งบประมาณในการช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นที่พึงทางจิตมีศรัทธาเกิดความเชื่อในการดำรงชีวิต สงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เป็นจำนวนมากโดยการศึกษา ญาติโยม ชุมชน มีจิตศรัทธา เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลูร์ย์ อินทร์เพชร ผลการวิจัยพบว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป (ไอลูร์ย์ อินทร์เพชร, 2553)

5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ อำนาจความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็นป้อมตำรวจ หน่วยงานของรัฐมาขอใช้พื้นที่ของวัด เป็นหน้าที่ในการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติที่จะดำเนินการได้ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ 1) การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล 2) การบำเพ็ญกุศลของวัด ตามวาระและโอกาส 3) การให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่บ่บำเพ็ญกุศลนอกวัด 4) สร้างสถานที่ในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ที่เก็บศพ บทบาทในฐานะผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติกันอยู่ในวัด พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ด้านสถาปัตยกรรม 2) ด้านประติมากรรม 3) ด้านจิตรกรรม กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษากระบวนการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดพระสงฆ์มีการประยุกต์งานด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่อง บทบาทการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ภายในวัด ใช้เป็นที่ประชุมของหน่วยงานราชการ เป็นที่ประชุมของชุมชนหมู่บ้าน ตำบลในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชน (พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร), 2555)

องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) หลักสาธตสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ต้องปฏิบัติถือเป็นธรรมาภิบาล และการกิจที่สำคัญอันภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ประการ คือ (1) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม (2) การศาสนศึกษา (3) การศึกษาสงเคราะห์ (4) การเผยแผ่พระศาสนา (5) การสาธารณูปการ และ (6) การสาธตสงเคราะห์ 2) หลักสังคหวัตถุ 4 (1) ทาน การให้ การแบ่งปัน สิ่งของ การเสียสละประโยชน์ส่วนตัว (2) ปิยาจา การใช้วาจาที่ถูกต้องไพเราะเป็นเครื่องผูกใจคน การพูดที่แสดงออกถึงความปรารถนาดี ถูกเวลาและสถานที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้พูดและผู้ฟัง (3) อตถจริยา การทำตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและคนอื่น ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต และ (4) สมานัตตาคือ ความเสมอต้นเสมอปลาย ความเป็นกัลยาณมิตรให้บุคคลมีความมั่นใจว่าน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ สามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว 3) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธตสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีในการดำเนินงาน 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การสงเคราะห์ตามปกติให้สถานที่วัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสถานสงเคราะห์ให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในอาคารสถานที่ของวัด และรวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์มีแนวคิดที่จะก่อสร้างโรงพยาบาล และโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีก เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วยให้มีที่รักษาพยาบาล (3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติในปัจจุบัน คือ การสร้างถนน การขุดลอกคูคลอง การสร้างสะพาน ปลูกต้นไม้ การตัดถนนในหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านได้ใช้สัญจรตลอดจนนำส่งสินค้าการเกษตร สินค้าประจำตำบล การจัดระเบียบรั้วบ้าน ถังเก็บน้ำเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด บ้านและทางราชการ (4) ด้านการช่วยเหลือประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดในพื้นที่นั้น ๆ เป็นผู้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน ความทุกข์ยาก หรือความต้องการของคนในชุมชนมาโดยตลอด พระสงฆ์จะเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เจ้าอาวาสของแต่ละวัดจะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับของสังคมตามพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ และ (5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ อำนวยความสะดวกให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชนใช้สถานที่ของวัดเป็น ป้อมตำรวจ เจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์ การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศล การบำเพ็ญกุศลของวัด ตามวาระและโอกาส การให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ที่เจ็บไข้ทุกข์นอกวัด สร้างสถานที่ในการบำเพ็ญกุศล เช่น สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลการสร้าง ฌาปนสถาน มีมรุเผาศพ ที่เก็บศพ วัดจึงเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติและวัฒนธรรม พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการธำรงรักษาศิลปะและวัฒนธรรม กิจกรรมที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม เทศน์มหาชาติ สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) รัฐบาลควรจัดทำเป็นแผนงานโครงการในการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้กระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานได้นำไปใช้ 2) หน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดหรือส่วนกลางนำวิธีดำเนินการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 นี้ ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2542). รายงานสภาพสังคมไทยด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการให้การสวัสดิภาพ หรือสงเคราะห์แก่ประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. (2541). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

- ดร. พระครูจิตรธรรมรัต. (18 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัตยาภิรม. (10 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูปริยัติธารคุณ. (17 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูพิทักษ์เจตยานุกุล. (12 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสิริธรรมวิฒนากร. (11 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสุนทรธรรมพินิจ. (10 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระมหาติลกรศมี วิฑูจโร. (19 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสันติ ฐานวโร. (2556). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนทร อติเมโธ. (11 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชไพศาลมณี. (10 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2523). พระพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- พระสมุห์ชวลิต อุตโตโม. (18 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- วิชชุทย์ จินโต. (21 มีนาคม 2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระครูปริยัติคุณาวุธ, ผู้สัมภาษณ์)
- สุริยนต์ น้อยสงวน. (2560). รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไอศูรย์ อินทร์เพชร. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระเทพสาคร (แก้วสุวรรณโชโต). ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

